

Наталія БУДАРІНА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Донецький національний університет

Анастасія ПРОКОПЕНКО

аспірантка кафедри міжнародної економіки,
Донецький національний університет

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ФОНДОВОГО РИНКУ ДЕРЖАВИ ПІД ВПЛИВОМ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ЧИННИКІВ

Розглянуто різні підходи до визначення зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на розвиток фондового ринку країн, також згруповані найважливіші чинники, що визначають розвиток та гальмування фондового ринку країни.

Ключові слова: фондовий ринок, фундаментальні чинники, ринок цінних паперів, макроекономічні показники.

Фондовий ринок є найважливішою складовою частиною ринкового механізму і забезпечує ефективний перерозподіл вільних фінансових ресурсів у інтересах економічного розвитку суб'єктів господарювання. Треба зауважити, що крім загальноринкових, фондовий ринок виконує цілу низку специфічних функцій в економічній політиці країни. Як інфраструктурний елемент економічної політики, стійкий і розвинений фондовий ринок може суттєво полегшити вирішення ключових завдань, що стоять перед сучасною державою: забезпечити стійке економічне зростання і стабільність шляхом залучення інвестиційних ресурсів у реальний сектор економіки, сприяти трансформації заощаджень населення і підприємств у інвестиції, створюючи умови для інтеграції російського фондового ринку у світовий фінансовий ринок.

Актуальність дослідження економічного та організаційного розвитку фондового ринку країн, що розвиваються, обумовлена тим, що в країнах СНД, у тому числі і в Україні, ефективний розвиток фондового ринку є одним із пріоритетних завдань економічних органів країни. Виявлення і вирішення проблем, що перешкоджають розвитку фондових ринків, які розвиваються, створює теоретичні передумови для розробки заходів з досягнення ефективного розвитку ринку цінних паперів в Україні.

Також потрібно брати до уваги процес глобалізації, який приводить до формування єдиного світового економічного простору. Однак цей процес супроводжується і наростанням нестабільності на фондових ринках, що розвиваються, для боротьби з якою необхідно вживати відповідні заходи.

Метою нашої роботи є виявлення та групування найважливіших факторів, що визначають функціонування і розвиток фондового ринку України, а також виявлення груп факторів, що негативно впливають на фондовий ринок країни.

Останніми роками опубліковано велику кількість робіт, присвячених розгляду різних аспектів розвитку

фондового ринку. У вітчизняній економічній літературі проблеми розвитку ринку цінних паперів досліджено в працях: П. І. Гайдуцького, Н. В. Копишанського, Ю. В. Макогона, О. М. Мозгового, Ю. А. Пуненко, Н. І. Редіна, О. П. Рогача, Є. В. Савельєвої, В. М. Шелудько, В. В. Юрчишина та інших вчених. Окремі аспекти проблеми формування і розвитку фондового ринку вивчені в роботах І. Т. Балабанова, В. А. Галанова, Г. Б. Поляка, Є. В. Семенкової, Е. А. Уткіна та ін.

Серед сучасних зарубіжних економістів, що розробляють питання розвитку ринку цінних паперів, слід відзначити таких, як: Г. Бірман, Л. Дж. Гітман, А. Дамодаран, М. Д. Джонк і багато інших.

Ключовими функціями фондового ринку є мобілізація, яка полягає у залученні коштів інвесторів для цілей виробництва та перерозподілі тимчасово вільних грошових ресурсів на цілі розвитку економіки. Від того, наскільки якісно і об'ємно реалізується ці функції, залежить повнота фінансування потреб у позичковому капіталі для покриття дефіциту інвестицій, що обслуговують зростаючу економіку [1, с. 10].

Оскільки фондовий ринок є складною системою, виконання функцій якої залежить від низки фундаментальних, критичних чинників, то для початку визначимося з поняттям «фундаментальний чинник» [2, с. 18].

Фундаментальні чинники є ключовими макроекономічними показниками стану національної економіки, які діють у середньостроковій перспективі, вони впливають на учасників валютного ринку і рівень валютного курсу.

Отже, розглянемо основні макроекономічні показники фундаментального аналізу фондового ринку, які здійснюють важливий вплив на рух цін ринку цінних паперів.

Рівень процентних ставок. Цей показник фундаментального аналізу демонструє, наскільки вигідне інвестування в економіку окремо взятої

країни. Коливання валютного курсу безпосередньо залежить від зміни процентних ставок. Це означає: коли зміниться один з цих показників, зміниться і інший - валютний курс піде вгору, якщо зростуть процентні ставки.

За допомогою регулювання процентних ставок Нацбанк країни визначає вартість валюти цієї держави, що, у свою чергу, регулює рівень інфляції. Якщо в одній державі підвищується рівень облікової ставки, це відразу робить валюту привабливішою для інвесторів, що дає новий поштовх зростанню її вартості. Однак не слід забувати і про те, що таке підвищення негативно позначається на самій економіці країни, адже підприємствам для інвестування коштів у виробництво не по силах брати кредити й виплачувати по них відсотки.

Отже, маємо певну залежність. При зростанні рівня інфляції в країні підвищуються процентні ставки, що пригнічує економіку держави. Це, у свою чергу, призводить до зниження процентної ставки. Цей кругообіг постійно повторюється і повністю залежить від розвитку економіки держави.

Торговельний баланс - фундаментальний показник, який показує співвідношення вартості імпортованого товару до експортованого. Позитивним вважається баланс, коли вартість вивезеного товару перевищує вартість увезеного. Це зміцнює становище країни на світовому ринку, а значить, і національна валюта буде стабільна.

Водночас негативний баланс (коли вартість

вивезеного товару менша вартості ввезеного), позначається на зростанні вартості валюти негативно.

Як бачимо, фундаментальний аналіз застосовується на всіх фінансових ринках. Що ж стосується фондового ринку, тут вивченню підлягають економічні, фінансові і політичні аспекти і їхній взаємозв'язок. Уже після цього за отриманими результатами робляться певні висновки щодо поведінки ринку в майбутньому.

Зазначимо, що найбільш істотні, системні характеристики конкретного ринку цінних паперів є функцією від фундаментальних факторів. Частина зазначених факторів є зовнішніми, які діють з-за кордону, відносно національного ринку цінних паперів як системи, частина - внутрішніми, що належать до економічної та соціальної структури країни. Виявлення фундаментальних факторів і характеру їх впливу на фондовий ринок дозволяє в такому випадку, якщо ринок не виконує своєї основної функції, формувати такі стратегії його розвитку, які б усували або знижували силу впливу факторів, що діють на нього негативно. Фундаментальний характер чинників виявляється в тому, що вони істотно впливають на економічні інтереси суб'єктів фондового ринку, змінюючи їхню економічну поведінку в масштабах, що призводять до глибоких змін у самому ринку цінних паперів як системі [3, с. 109]. Схема впливу фундаментальних факторів на фондовий ринок України наведена на рис. 1.

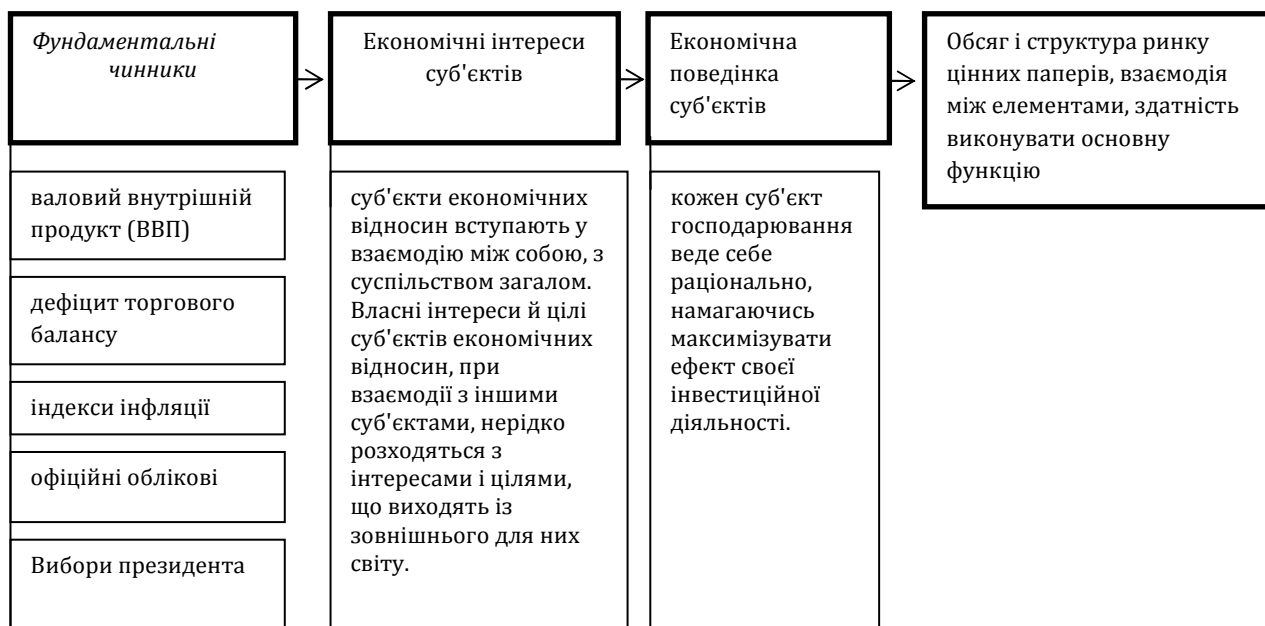

Рис. 1. Вплив фундаментальних чинників на ринок цінних паперів

Не можна не сказати про низку важливих фундаментальних факторів, які впливають на ефективність функціонування фондового ринку з позиції чинників, які діють ззовні та всередині країни (рис. 2).

Одним з основних чинників, як видно з рис. 2, який може перешкодити поступальному розвитку українського фондового ринку, - це політична ситуація в країні. Постійна нестабільність, зміна різних частин уряду, непослідовність як зовнішньої, так і внутрішньої політики - усе це змушує інвесторів замислитися, оцінити ризики, незважаючи на досить

позитивні економічні показники.

Також не можна не згадати про чинник, який відповідає за фінансову глибину й фінансову структуру макроекономіки. Економічна і фінансова політика держави прямо впливає на систему економічних інтересів суб'єктів, що беруть участь у відтворювальному процесі, і, відповідно, може стримувати, або навпаки, стимулювати розвиток ринку цінних паперів і окремих його сегментів. Зокрема неадекватне використання інструментів фінансової та грошової політики держави може, спотворюючи систему економічних інтересів,

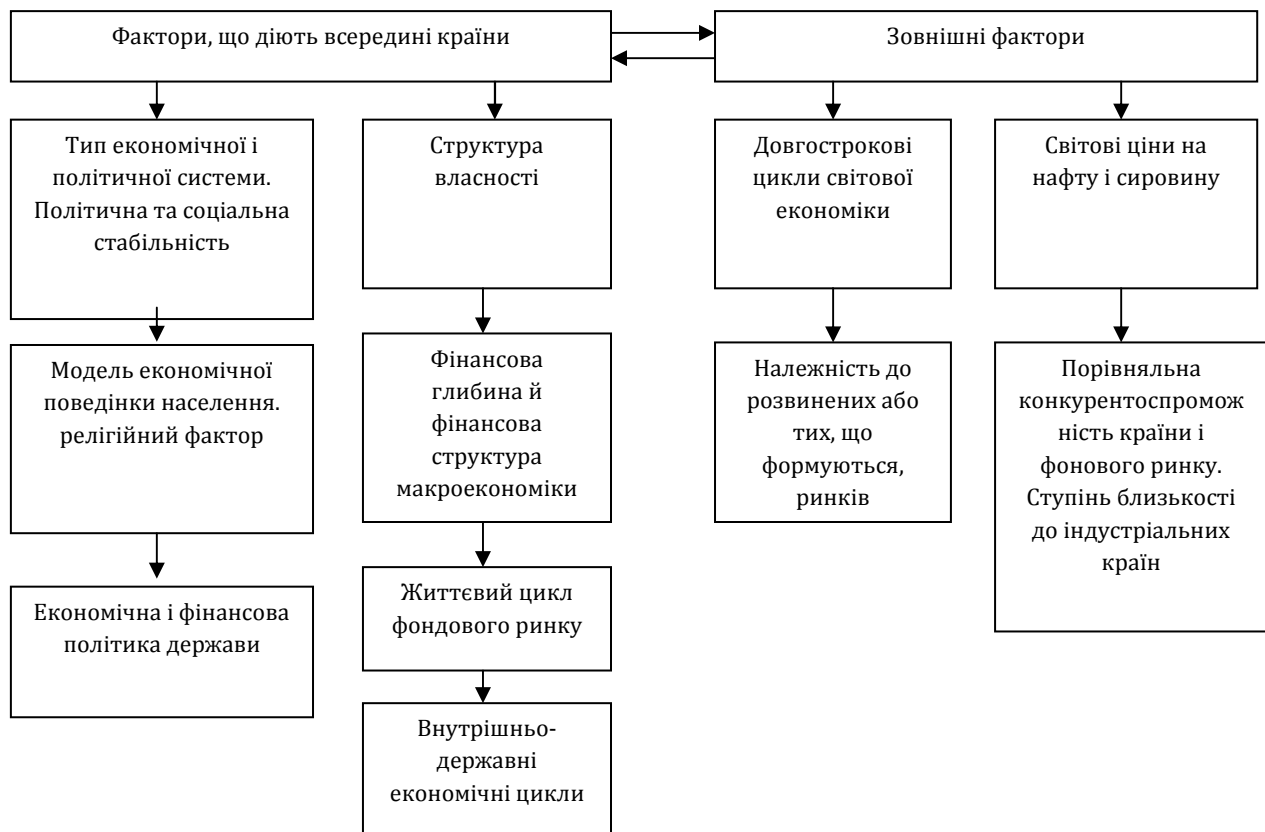

Рис. 2. Класифікація чинників, що впливають на ефективне функціонування фондового ринку

ускладнювати формування ринку цінних паперів як механізму перерозподілу коштів для інвестицій, перш за все, в реальний сектор, викликати екстремальну волатильність цього ринку.

Занадто жорстка податкова і грошова політика у фазі фінансової стабілізації, відсутність податкових стимулів, які підтримують інтерес до стимулювання у цінні папери, несвоєчасний перехід до політики стимулювання економічного зростання, непродуманість та лібералізація рахунку капіталів, неправильне застосування процентної політики, які створюють штучно високий рівень відсотка в одних секторах фінансового ринку на шкоду іншим, - усе це приклади збитків, які можуть створювати серйозні деформації в структурі ринку цінних паперів, у тому, які завдання він виконує на практиці, які ризики несе і т. д.

Так само серед факторів з високим рейтингом впливу на стан фондового ринку можна виділити макроекономічні показники:

- динаміку інвестицій в основний капітал;
- рівень монетизації економіки;
- динаміку обсягу залучених банківських вкладів (депозитів);
- індекс інфляції.

Приріст ліквідності в результаті зростання грошової маси здатен забезпечити зростання обігового капіталу підприємств, грошових розрахунків та інвестиційної активності. Феномен монетарного арбітражу, тобто вибору монетарних (грошових) активів з урахуванням найбільш ефективного їх використання в господарській діяльності, стимулює підприємства до того, щоб якомога активніше задовольняти першочергові потреби виробничого

циклу: розрахунки за відвантажену продукцію, платежі податків, придбання сировини (матеріалів, необхідних для завантаження обладнання, яке простоє, але придатне для розширення виробництва. Власне платежі, погашення недоїмок та завантаження потужностей є в цьому випадку важливішими каталізаторами зростання економіки за умов, коли безпосередню динаміку зросту забезпечує обіговий капітал.

Таким чином, попри те, що між зростанням грошової бази і зростанням загального обсягу промислового виробництва немає прямої залежності, ці макроекономічні індикатори пов'язані опосередковано через динаміку основних джерел інвестицій [4].

Отже, фондовий ринок країни дуже чутливий до зміни макроекономічних чинників.

Серед зовнішніх чинників для українського фондового ринку найбільш значущими є: світові ціни на нафту і газ, дохідність державних цінних паперів США.

Що ж стосується стану фондового ринку країни сьогодні, то фінансова криза 2008-2009 рр. в Україні була у значній частині спровокована зовнішніми факторами, то зараз на падіння українського ринку і загальний поганий стан вітчизняної економіки більший вплив мають внутрішні фактори.

Основна і найбанальніша причина падіння ринку - це те, що на фондовому ринку на сьогодні просто немає грошей. Відсутність же грошей є наслідком відразу декількох причин. По-перше, це і негативна зовнішня кон'юнктура (проблеми з державним і фінансовим секторами в країнах Єврозони, уповільнення зростання, а в деяких випадках і сповзання в рецесію економік низки країн), і

внутрішні проблеми у нас в країні, до яких можна віднести необхідність проведення значних виплат за запозиченнями цього року, проблеми в роботі з МВФ, ціноутворення в газовій сфері, і не найкраща зовнішня (та й внутрішня) політика держави.

Внаслідок цього як внутрішні, так і іноземні інвестори не вірять у здатність України протистояти зовнішнім негативним економічним тенденціям, очікують значної девальвації гривні та девальвації в грошах (і бажано не в гривні).

Підводячи підсумок усьому вищевикладеному, ми робимо висновки про можливість і необхідність розгляду фондового ринку з точки зору впливу, як позитивного, так і негативного, факторів на національний фондовий ринок. Це дозволяє об'єктивно оцінювати стан ринку цінних паперів України, дає можливість і обґрунтування застосування регулюючих заходів, спрямованих на стабілізацію фондового ринку.

Список літератури

1. Богачев, С. В. Особенности развития фондового рынка Украины [Текст] / С. В. Богачев. – Донецк, 1999. – 39 с.
2. Пискулов, Д. Ю. Теория и практика валютного дилинга [Текст] / Д. Ю. Пискулов. – Москва, 1995. – 123 с.
3. Рубцов, Б. Б. Современные фондовые рынки [Текст] / Б. Б. Рубцов. – Москва, 2007. – 267 с.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ufpp.kiev.ua/makroekonomichni-faktori-rozvitku-fondovogo-rinku-v-ukra%D1%97ni/>.

РЕЗЮМЕ

Бударина Наталья, Прокопенко Анастасия

Оценка современного состояния фондового рынка государства под влиянием фундаментальных факторов

Рассмотрены различные подходы к определению внешних и внутренних факторов, влияющих на развитие фондового рынка стран, также сгруппированы важнейшие факторы, определяющие развитие и торможения фондового рынка страны.

RESUME

Budarina Natalia, Prokopenko Anastasia

Assessment of current state of the stock market state under the influence of fundamental factors

The different approaches to the definition of internal and external factors affecting the development of the stock market are considered. The most important factors that influence the development and inhibition of the stock market are grouped.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2012 р.